

BAHREYN KRALLIĞI

GIDA SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih : Nisan 2025

Raporu Hazırlayan: **Manama Ticaret Müşavirliği**

İçindekiler

1. Ülke Pazarında Gıda Sektörü	4
1.1 İlgili Sektörde Üretim	4
1.2 Ortalama Üretici Fiyatları.....	4
1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler ...	5
1.4 Gıda Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi	7
2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti.....	8
2.1 Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke	8
2.2 Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke	8
2.3 Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)	8
2.4 Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)	9
3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)	9
3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (1.000 \$).....	9
3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar ton).....	10
4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş.....	11
4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler	11
4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı.....	11
4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri	11
4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar	11
4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler	12
4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?.....	13
4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri.....	13
4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri.....	13
4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler.....	13
4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi .	13
4.9 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler.....	14
4.10 Sektörde Standartlar	14
4.11 Sektörde Etiketleme.....	15
4.12 Sektörde Ambalajlama	16
4.13 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.).....	16
4.14 Dağıtım Kanalları	19
4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)	20
4.15.1 Ülkedeki Pazaryerleri	20

4.15.2	Özel Günler, Bayramlar v.b.	21
4.15.3	En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları	22
4.15.4	E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri	22
4.15.5	E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler.....	22
4.15.6	E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)	24
4.15.7	Tanıtım ve Pazarlama.....	24
4.15.8	Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler.....	24
4.15.9	Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti damping vergisi v.b.)	25
4.16	Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller	27
5.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)	28
6.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler (Örnek: yoğun rekabet ortamı, korumacı politikalar, tüketici tercihlerinde farklılıklar, ekonomik dalgalanmalar, siyasi istikrarsızlık v.b.)	28
7.	Gıda Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler	29
8.	Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar.....	29
9.	Genel Değerlendirme	29
10.	Yararlı Adresler	30
11.	Kaynakça	30

1. Ülke Pazarında Gıda Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Bahreyn, toprakları tarıma elverişsiz küçük bir ada ülkesidir. Tarıma elverişli arazi ülkenin toplam yüzölçümünün yaklaşık %11'i kadardır. Sıcak iklim ve su kıtlığı da tarımsal üretimi zorlaştırmaktadır. Bunların sonucunda Bahreyn GSYH'sında tarımın payı binde 3 gibi çok düşük bir seviyededir. Hurma, badem, incir, nar, domates, ıspanak, gibi sınırlı çeşitlilikte bazı ürünler yetişmektedir. Yine de özellikle son yıllarda Bahreyn hükümeti tarım ve hayvancılık üretimini artırmaya önem vermekte; aşağıda detayları verilen çeşitli projeleri uygulamaya koymaktadır.

Bahreyn özellikle son yıllarda gıda güvenliğine çok önem vermektedir ve ülkenin gıda alanında kendine yeterliğini artırmasına yönelik projeleri hayata geçirmektedir. Bahreyn hükümeti ülkenin varlık fonu Mumtalakat Holding önderliğinde, yerel çiftçilerin ve balıkçıların da hissedar olmasının düşünüldüğü bir devlet gıda güvenliği şirketi kurmayı planlamaktadır. Şirket, Bahreyn'de hidroponik ve su ürünleri yetiştiriciliği dahil olmak üzere önemli tarım projelerini denetleyecek, gelecekteki tarım ve hayvancılık projeleri için bir kuluçka merkezi olacak ve bunları ticari olarak yönetecektir.

Gıda güvenliğini sağlama çabalarının bir parçası olarak tarımsal üretimi artırmak için kullanılmak üzere Bahreyn'de araziler tespit edilmiştir. Sebze üretimini artırmak için Samaheej, Duraz, Sanad, Hoorat A'ali ve Al Ghina'da araziler tahsis edilmiştir. Halihazırda hidroponik çiftlikler ve 356 sera kurmak için 400 milyon BD tutarında iki proje ihale sürecindedir. Yaklaşık 260.000 metrekareyi kapsayan bu projelerin, domates, biber, marul ve diğer sebzelerin yılda 3.600 ton üretimini sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca toplam sebze tüketiminde yerel sebzenin payını %10'dan %20'ye yükseltmeyi ve yerel balıkçılık üretiminin payını %50'den %62'ye çıkarmayı hedefleyen, birkaç hidroponik ve su ürünleri yetiştiriciliği projelerine de başlanmaktadır. Ras Hayan, East Al Dur, Ras Al Qurain ve Ras Al Barr bölgelerinde balıkçılık projeleri için dört saha ayrılmıştır yıllık 9,250 ton balık üretmesi beklenmektedir.

Bahreyn tarım üretimini artırmayı hedeflemenin yanısıra, tarım sektörüne uluslararası yatırımcıları çekmek için de çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca, ülkede üretilmeyen veya ihtiyaç kadar üretilmeyen gıda maddelerinin ithalatında da tedarik sorunlarının, kıtlıkların yaşanmaması için tedbirler alınmaktadır. Özellikle korona salgınının başlamasından bu yana gıda ithalatının da kesintiye uğramadan sürdürülmesi için Bahreyn Ticaret Sanayi ve Turizm Bakanlığı ile Bahreyn Sanayi ve Ticaret Odası gıda ithalatçıları ile koordinasyon halinde çalışmalar yürütmektedir.

Ülkede tarım ve hayvancılık ürünlerinin üretiminin çok düşük olmasına rağmen, Arla ve Mondelez gibi uluslararası gıda devlerinin Bahreyn'de fabrikaları bulunmaktadır. Arla, dünyanın en büyük dördüncü süt ve süt ürünleri üreticisi olup, Bahreyn fabrikasından KİK ülkeleri başta olmak üzere bütün dünyaya dağıtım yapmaktadır. Benzer şekilde ABD gıda devi Mondelez dünya üstündeki altıncı en büyük fabrikasını Bahreyn'de kurmuş olup meşhur Oreo markası başta olmak üzere bisküvi üretimi yapmaktadır.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Ernst & Young W.L.L (EY Bahreyn)'in Quantitative Economics ve Ernst & Young LLP'nin istatistik birimi ile işbirliğiyle hazırlanmış olduğu "Cost of Doing Business in the GCC" raporu kapsamında (vaka çalışması gıda üretim şirketi):

Bahreyn Uluslararası Yatırım Parkı (BIIP), gıda üretim tesisi için ölçülen maliyetler kümesi kapsamında en uygun maliyetli konumda olup yıllık maliyeti 1,59 milyon dolar olan BIIP'de iş yapmanın maliyeti ortalamanın (1,88 milyon dolar) %15 altındadır.

Umman Serbest Bölgesi (SOHAR:1,61 milyon dolar); Suudi Arabistan 3. Dammam Sanayi Şehri (D3C: 1,62 milyon dolar); R3C: 1,74 milyon dolar ve Birleşik Arap Emirlikleri Ras Al Khaimah 1,87 milyon dolar ile sonraki en rekabetçi bölgelerdir.

<https://www.bahrainedb.com/app/uploads/2025/01/EY-CODB-2024-Manufacturing-2.pdf>

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

	Üretici Yerli Firma Ticari Adı	Web sitesi	E-posta adresi	Telefon (+973)
1	80 PLUS SPECIALITY COFFEE ROASTERY W.L.L	https://80pluscoffeebh.com/	b2b@80pluscoffeebh.com	3805 8080
2	AHMED ATEYA SWEETS W.L.L	https://ahmedateyasweets.com/	ahmedsweets92@gmail.com	3902 8189
3	AL - FARES FOOD PACKING FACTORY	https://alfaresfood.com	maas@batelco.com.bh info@alfaresfood.com	3962 6611 1778 3009
4	AL AREEN FOODS AND TRADING	https://foodpackme.com/	info@areenpack.com	
5	AL TAAWON FOODSTUFF FACTORY W.L.L	https://al-taawon.com/	info@al-taawon.com A.alrifi@al-taawon.com	1369 2229 3331 3239
6	ALGHADA PICKLES & SPICES	https://alghadaspices.begin.shopping/	alghadaspices@hotmail.com	3967 0058
7	ALJAZEERA SWEETS & PICKLES FACTORIES	https://aljazeerafactories.com/collections/sweets	maryam.alhamdan@gmail.com	3966 4344 3933 6664
8	ALMEENDA MARKETS	https://haridasp.com	layla@haridasp.com	3322 9021
9	ALMUHARRAQ PICKLES AND SPICES FACTORY WLL	https://almuharraqpickles.com/	aimuharraq.pickle@gmail.com	3641 4364 1733 3664
10	ALSABAYA ICE CREAM	www.alsabayicecream	afec@hotmail.com.bh	1740 0440
11	ALSALWA MEAT FACTORY	https://alzaeem.me/about/index.php	https://linktr.ee/alzaeem	1727 0107
12	ALTURA ENTERPRISES W.L.L	https://alturaenterprise.com/	info@wbc-bc.com support@alturaenterprise.com	3946 3729 1746 4474
13	AREEJ DAIRIES	www.al-amntech.com	muneer.bh@gmail.com info@al-mantech.com	1779 9930
14	AWAL DAIRY COMPANY W.L.L.	https://www.awaldairy.com/	info@awaldairy.com hrd@awaldairy.com	1759 8598 3963 8886
15	BAHRAIN DALLA FOR FOOD FACTORY CO W.L.L	https://bmmr-bh.com/	bmmr74@yahoo.com info@bmmr-bh.com	3933 8892 1734 5947 / 3604
16	BAHRAIN MODERN MILLS & ROASTERS CO W.L.L	https://bmmr-bh.com/	bmmr74@yahoo.com info@bmmr-bh.com	3933 8892 3362 5206 1734 5947 / 3604
17	BAIT ALMUKASARAT W.L.L	https://baitalmukasarat.com/en/	Info@baitalmukasarat.com	3650 8553
18	BIN MAHMOOD FOR AUTOMATIC BAKERIES AND CATERING CO. W.L.L.	www.binmahmood.net	aziz@binmahmood.net osama@binmahmood.net	1734 4426
19	CAKES AVENUE	www.rh.com.bh	alikh@rh.com.bh	1766 0313

20	DANAT AL BAHRAIN FOR PICKLES AND PACKAGING	https://danat-albahrain.com/	info@danat-albahrain.com	7774 4777
21	DENIZ FOOD PACKING FACTORY W.L.L	www.denizbh.com https://denizbh.me/	deniz.bahrain@gmail.com alialsitrii.as@gmail.com	1336 6669 3663 5666 6666 0227
22	FOULAD TRADING W.L.L	https://foulad.com/	jassim@green.bh sales@foulad.com	3666 6121 1610 5050
23	GOLDEN BAKERY CO.WLL	http://www.goldenbakerybahra.in.com/	echo.bline@gmail.com goldenbakerybahrain@gmail.com	3331 1986 3961 1591
24	HUSSAIN MOHAMMED SHOWAITER SWEETS	www.showaitersweets.com	hmss895@batelco.com.bh	1734 5551
25	JERAR FOODS W.L.L	https://jerarbh.com/	info@jerarbh.com	3215 9000
26	JOMON FOR FOOD	https://jomonbh.com/#	m.almansoori78@gmail.com hello@jomonbh.com	3973 6363 1766 3373
27	KAZEROONI BROTHERS B.S.C (CLOSED)	https://www.kazbro.com	info@kazbro.com	3966 5536 1778 4278
28	KHALIL ALI AKBAR LARI	https://larigroup.com.bh/FMCG/index.htm	anisa@larigroup.com.bh	3200 0130 1731 1178
29	LULU LOGISTICS W.L.L	https://www.lulugroupinternational.com/	juzer@bh.lulumea.com	3656 1101 3932 9231
30	LULWA FOOD FACTORIES	https://aralamin.com/lulu-food-factories/	ARALAMIN@BATELCO.CO M.BH	1773 8675
31	MAMAS HOUSE MANUFACTURE OF HEALTHY PRODUCTS	https://mamashousebh.com/	info@mamashousebh.com	3964 3312
32	MARMARIS	http://marmaris-group.com/ws/	alighuloom.marmaris@batelco.com.bh trading@marmaris-group.com	3968 3806 1755 4414
33	MIDDLE EAST FOOD TRADING CO. W.L.L	https://mefood.net	hishamik@mefood.net mefood@batelco.com.bh	3993 3319 1773 8008
34	MINA MARKETS W.L.L	https://haridasp.com	layla@haridasp.com	3322 9021
35	MIRZA AL HELLI AND SONS B.S.C. CLOSED	https://alHELLI.com	shaker@alHELLI.com	3962 0016
36	MIYAR FACTORY FOR FOODS CO. W.L.L	https://miyarfoods.com	ceo@miyarfoods.com info@miyarfoods.com	3924 4144 1733 2244
37	MONDELEZ BAHRAIN BISCUITS W.L.L	https://www.mondelezinternational.com/bahrain/	omanassaki@zubipartners.com	1716 5555
38	MUROOJ ALMUHARRAQ SWEETS W.L.L.	https://www.muroojsweets.com/	muroojsweets@gmail.com	3993 6550 1734 5989
39	NEW TASTE BUDS W.L.L	https://newtastebuds.com	operations@newtastebuds.com	3611 8831
40	PAMCHAL FOOD LAB	https://pamchal.co/	pamchaltrading2019@gmail.com	3228 8440
41	SAFEWAY FOOD INDUSTRIES CO. W.L.L	https://safewayfood.net/en	safewayfood@gmail.com	1700 3828 3333 4584
42	SAM FOOD PACKING	https://www.samsgourmetfoods.com/	admin@samfoodpacking.com	
43	SHOWAITER DELIGHTS	https://www.showaiterdelights.com/	abdulla@showaiterdelights.com info@showaiterdelights.com	3906 9363
44	SITRA MEAT FACTORY. W.L.L	www.sitrameatco.com https://sitrafactory.com	info@sitrafactory.com gm@sitrafactory.com	3320 3000 1773 2252

45	THE FOOD SUPPLY CO. LTD.	http://foosco.com/	foosco@batelco.com.bh info@foosco.com	3946 6345 1716 6166
46	V.M. & BROS WLL	https://vmbros.com/	vmbros@batelco.com.bh info@vmbros.com	3946 8051 6999 0888

"Ulusal Tarımsal Kalkınma Girişimi" (National Initiative for the Development of the Agricultural Development), Majesteleri Kral'ın eşi Prenses Sabeeka bint İbrahim El Halife'nin cömert direktifleri altında, tarım sektörünü geliştirmek ve ilgili makamların, "resmi ve özel, sivil toplum kuruluşları ve eğitim kurumları"nın çabalarını, tarım sektörünü iyileştirecek ve ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerine ulaşmasını sağlayacak her şeyde, dikkatli planlama, sürekli değerlendirme ve etkili takip odaklı, Modern tarım tekniklerinin kullanımı ve üretim verimliliğini artırmak ve doğal kaynakları korumak için bunların geliştirilmesine odaklanan bütünleşik bir şekilde desteklemek ve birleştirmek amacıyla başlatılmıştır. Ayrıca, tarım alanında uzmanlaşmış insan kadrolarının rehabilitasyonuna da özel önem vermektedir. Girişimin çabaları, tarım ve denizcilik sektörünü desteklemek için dost ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla ortaklıkları güçlendirmenin yanı sıra gıda kaynaklarını çeşitlendirmeye ve sürdürülebilir tarım tekniklerinde yenilik yapmaya yöneliktir. Tüm bunlar, çevreyi koruyan ve vatandaşların refahını artıran, böylece sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmaya ve gelecek nesiller için daha parlak bir gelecek sağlamaya katkıda bulunan müreffeh ve çeşitlendirilmiş bir ekonomi inşa etmeyi amaçlayan Bahreyn'in 2030 Ekonomik Vizyonu çerçevesinde gerçekleşmektedir.

<https://niadbh.com/>

E-mail: info@niadbh.com

Telefon: +973 1717 1620

Adres: Office 184 Platinum Building 190 Road 2803 Block 428 Seef District, Kingdom of Bahrain

AgroBH, Bahreyn Krallığı'nda Tarım Sektörünün geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik çabaları birleştirmek amacıyla Ulusal Tarımsal Kalkınma Girişimi (NIAD) tarafından öncülük edilen çığır açıcı bir girişimdir. NIAD, bu düzenlenmiş veritabanı aracılığıyla Krallığın ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınma hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olmayı; ve Majesteleri Kral'ın reform projesinin hedefleri ve 2030 ekonomik vizyonu ile uyumlu etkili bir tarım sektörü kurmayı ummaktadır.

<https://www.agro.bh/>

E-mail: info@agro.bh

Adres: The National Initiative for Agricultural Development

Office 184, Platinum Tower, Building 190, Road 2803, Block 428, Seef District, Kingdom of Bahrain

1.4 Gıda Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Bahreyn, gıda ürünlerinin büyük bir kısmını ithal etmektedir. Toptan satış yapan firmalar, bu ürünleri doğrudan yurtdışından tedarik etmektedir. En önemli tedarik kanalları:

Marketler ve Süpermarketler: modern süpermarket zincirleri, yerel ve uluslararası markaların ürünlerini sunarak geniş bir müşteri kitlesine hitap etmektedir. Carrefour, Lulu Hypermarket, Al Jazeera, Tamimi, Alosra gibi büyük zincirler öne çıkmaktadır.

Online Alışveriş: E-ticaretin yükselmesiyle birlikte, gıda perakendesi de dijital ortamda büyümektedir. Birçok süpermarket, online sipariş ve teslimat hizmetleri sunmaktadır.

Yerel Ürünler: Taze meyve, sebze ve yerel gıda ürünleri, tüketiciler arasında popülerdir. Organik ve sağlıklı ürünlere olan talep de artmaktadır.

Distribütörler ve Toptancılar: Bahreyn'de birçok yerel ve uluslararası gıda distribütörü bulunmaktadır. Bu firmalar, restoranlar, oteller ve diğer perakendecilere ürün tedarik etmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İthalat Değeri (\$)	Miktar (ton)	Oran (%) (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	SUUDİ ARABİSTAN	383.848.767,1	280.716,5	2,46%
2	HİNDİSTAN	263.642.104,8	166.119,4	1,69%
3	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	177.086.348,1	107.219,3	1,13%
4	AVUSTURALYA	104.586.754,8	165.113,6	0,67%
5	AMERİKAN BİRLEŞİK DEVLETLERİ	97.379.811,1	29.005,9	0,62%
6	BREZİLYA	95.875.557,4	70.883,0	0,61%
7	ÇİN	87.657.315,7	55.805,0	0,56%
8	TÜRKİYE	61.953.530,3	22.546,9	0,40%
9	PAKİSTAN	61.830.626,5	73.379,2	0,40%
10	MISIR	59.602.911,5	65.685,5	0,38%

2.2 Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İhracat Değeri (\$)	Miktar (ton)	Oran (%) (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	SUUDİ ARABİSTAN	404.754.213,5	116.989,5	3,94%
2	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	146.468.706,1	130.825,4	1,43%
3	KUVEYT	72.719.459,1	28.488,4	0,71%
4	UMMAN	68.509.859,2	18.409,8	0,67%
5	IRAK	30.680.224,9	13.667,9	0,30%
6	KATAR	20.715.865,7	13.344,6	0,20%
7	TAYLAND	15.096.866,6	5.683,9	0,15%
8	ÜRDÜN	12.975.761,2	7.885,7	0,13%
9	LİBYA	11.683.016,3	2.860,4	0,11%
10	MAURİTİUS	10.741.683,8	1.376,6	0,10%

2.3 Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

	Gümrük Tarife Kodu (8Basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri (\$)	Türkiye'den İthalatı (\$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
1	04051000	TEREYAĞI	86.443.551,0	2.696,7	0,00%
2	10063000	YARI ÖĞÜTÜLMÜŞ VEYA TAM ÖĞÜTÜLMÜŞ PİRİNÇ, CİLALANMIŞ VEYA SIRLANMIŞ OLSUN VEYA OLMASIN	77.126.658,2	0,0	0,00%
3	24022000	TÜTÜN İÇEREN SİGARALAR	72.282.791,2	16.790.704,9	23,23%
4	17019911	RAFİNE ŞEKER KRİSTALLERİ	69.686.413,0	0,0	0,00%
5	02071200	GALLUS DOMESTICUS TÜRÜNÜN KÜMES ETİ PARÇALANMAMIŞ, DONDURULMUŞ (BÜTÜN DONDURULMUŞ TAVUKLAR)	59.620.013,9	1.265.969,4	2,12%
6	02071400	GALLUS DOMESTICUS TÜRÜNE AİT KÜMES HAYVANLARININ DONDURULMUŞ PARÇALARI VE SAKATLARI	51.649.404,1	183.830,3	0,36%
7	04069020	KATI VEYA YARI KATI PEYNİR (ÖRN. ÇEDAR, GOUDA, GRUYERE, PARMESAN)	48.788.405,6	860.149,3	1,76%
8	10019910	NORMAL BUĞDAY	45.340.241,3	0,0	0,00%
9	21061000	PROTEİN KONSANTRESİ VE DOKULU PROTEİN	44.120.635,0	33.544,8	0,08%
10	15119000	DİĞER PALM YAĞI	41.624.614,0	71.066,9	0,17%

2.4 Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

	Gümrük Tarife Kodu (8Basamaklı)	Ürün Adı	İhracat Değeri (\$)	Türkiye'ye İhracatı (\$)	Türkiye'ye İhracatının Payı (%)
1	04063000	İŞLENMİŞ PEYNİR, RENDELENMEMİŞ VEYA TOZ HALİNE GETİRİLMEMİŞ	432.486.984,0	3.887.989,1	0,90%
2	19053100	TATLI BİSKÜVİLER	83.406.994,0	0,0	0,00%
3	21069092	LİMONATA VEYA DİĞER MEŞRUBATLARIN YAPIMI İÇİN HAZIRLIKLAR	55.921.521,8	0,0	0,00%
4	04029120	DİĞER KREM, TATLANDIRILMAMIŞ	44.585.419,0	0,0	0,00%
5	03061400	DONDURULMUŞ YENGEÇLER, TÜTSÜLENMİŞ BİLE, KABUKLU OLSUN OLMASIN, SUDA BUHARLA PİŞİRİLMİŞ VEYA KAYNATILMIŞ KABUKLU YENGEÇLER DAHİL	36.320.635,2	0,0	0,00%
6	21069010	SOFRA KREMASI YAPMAK İÇİN TOZLAR	35.267.835,9	0,0	0,00%
7	19059080	CİPSLER (PATLAK MISIR, CİPS VE BENZERİ)	27.180.254,7	0,0	0,00%
8	17019911	RAFİNE ŞEKER KRİSTALLERİ	23.119.574,7	0,0	0,00%
9	19059093	TUZLU OLSUN OLMASIN, NORMAL BİSKÜVİLER	17.369.571,1	0,0	0,00%
10	19059050	KEK, GATO VE BENZERİ	14.609.741,7	0,0	0,00%

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (1.000 \$)

	Gümrük Tarife Kodu (6Basamaklı)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	240220	TÜTÜN İÇEREN SİGARALAR	24.409,5	8.162,9	7.362,4	5.068,9	5.496,0
2	040711	TAVUK YUMURTALARI (GALLUS DOMESTICUS TÜRÜ); KULUÇKALIK	1.988,2	2.601,5	1.366,6	2.929,6	3.130,8
3	151219	AYÇİÇEĞİ TOHUMU VE ASPİR YAĞLARI VE BUNLARIN FRAKSİYONLARI (HAM OLANLAR HARİÇ)	2.543,2	2.954,4	4.169,0	4.653,6	2.444,9
4	180690	KAKAO VE ÇİKOLATA İÇEREN DİĞER GIDA MÜSTAHZARLARI (AMBALAJDA <= 2 KG)	1.256,0	2.040,5	3.066,1	2.483,2	2.176,9
5	030285	İZMARİTGİLLER; TAZE VEYA SOĞUTULMUŞ	331,8	308,2	311,2	903,4	2.094,7
6	170490	KAKAO İÇERMİYEN DİĞER ŞEKER MAMULLERİ	1.104,4	1.419,9	2.455,6	1.855,5	1.988,0
7	040690	DİĞER PEYNİRLER	546,4	882,5	1.962,6	601,2	1.911,7
8	040610	TAZE PEYNİRLER (OLGUNLAŞTIRILMAMIŞ VEYA PRESLENMEMİŞ) (PEYNİRALTI SUYUNDAN YAPILMIŞ PEYNİRLER DAHİL)	430,6	335,9	1.472,0	2.001,3	1.608,4
9	210690	TARİFENİN BAŞKA YERİNDE BELİRTİLMİYEN VEYA YER ALMAYAN DİĞER GIDA MÜSTAHZARLARI	320,6	696,8	757,8	628,9	1.205,9
10	020712	HOROZ VE TAVUKLARIN PARÇALANMAMIŞ ETLERİ (DONDURULMUŞ)	822,0	905,9	1.598,4	523,1	1.074,6
	TOPLAM		33.752,8	20.308,6	24.521,4	21.648,7	23.131,9

3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı

	Gümrük Tarife Kodu (6Basamaklı)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	110100	BUĞDAY UNU VEYA MAHLUT UNU	60.551	86.319	527.437	1.576.004	2.053.248
2	151219	AYÇİÇEĞİ TOHUMU VE ASPİR YAĞLARI VE BUNLARIN FRAKSİYONLARI (HAM OLANLAR HARİÇ)	2.482.002	1.892.091	2.151.640	3.306.639	1.931.566
3	220190	DİĞER SULAR (İLAVE ŞEKER, TATLANDIRICI KATILMAMIŞ, LEZZETLENDİRİLMEMİŞ)	3.086.025	1.653.890	1.581.098	1.252.628	847.693
4	040711	TAVUK YUMURTALARI (GALLUS DOMESTICUS TÜRÜ); KULUÇKALIK	590.294	713.927	372.499	748.637	679.557
5	170490	KAKAO İÇERMİYEN DİĞER ŞEKER MAMULLERİ	450.591	561.808	920.202	625.806	659.738

6	180690	KAKAO VE ÇİKOLATA İÇEREN DİĞER GIDA MÜSTAHZARLARI (AMBALAJDA ≤ 2 KG)	474.315	651.386	1.029.884	740.834	608.808
7	230910	KEDİ/KÖPEK MAMALARI (PERAKENDE SATILACAK HALE GETİRİLMİŞ)	173.266	329.605	523.994	576.440	599.666
8	020712	HORUZ VE TAVUKLARIN PARÇALANMAMIŞ ETLERİ (DONDURULMUŞ)	612.058	544.396	772.790	303.524	559.260
9	040721	TAVUK YUMURTALARI (TAZE) (GALLUS DOMESTICUS TÜRÜ); KULUÇKALIK OLMAYAN, DAMIZLIK OLMAYAN	5.976.721	6.777.283	7.774.337	6.009.185	541.528
10	210390	DİĞER SOSLAR VE MÜSTAHZARLARI, ÇEŞNİ VE LEZZET VERİCİ DİĞER KARIŞIMLAR	227.357	195.697	320.866	448.742	466.155
	TOPLAM		14.133.180	13.406.402	15.974.747	15.588.439	8.947.219

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

“Manama”, Bahreyn’in başkenti ve en büyük şehri olup yoğun nüfusu ve gelişmiş altyapısıyla gıda pazarı için önemli bir merkezdir. “Muharraq”, Bahreyn’in ikinci büyük şehri olup Manama’ya yakın konumu ile ticaret açısından avantaj sunmaktadır. Hem yerli halk hem de expat popülasyonu ile “Riffa” canlı bir pazar sunmaktadır. Sanayi bölgeleri ile çevrili olan “Sitra” şehri, gıda ürünleri için potansiyel bir pazar özelliği sunmaktadır. Geniş bir yerleşim alanına sahip olan “İsa Town”, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir nokta konumundadır. “A’ali” şehri gelişen konut projeleri ve yerel sakinlerin artan gıda talebi nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. Yeni yerleşim alanları ve büyüyen nüfusu ile “Hamad Town” gıda ticareti için fırsatlar barındırmaktadır.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

Bahreyn Ticaret ve Sanayi Odası (BCCI), 1939 yılında kurulduğu günden bu yana Bahreyn’in ulusal ekonomisinin şekillenmesinde ve güçlü bir özel sektörün yaratılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Hızlı ekonomik ve sosyal gelişmelerin farkında olmuş ve özel sektörün büyümesini ve genişlemesini teşvik etmek ve kamu sektörüyle birlikte ülkenin ekonomik kalkınmasındaki rolünü güçlendirmek için çabalarını yoğunlaştırmıştır.

<https://www.bahrainchamber.bh/en/>

<https://www.bahrainchamber.bh/en/food-sector-committee>

E-mail: info@bahrainchamber.bh

Telefon: +973 173 800 00

Adres: P.O Box 248, Sanabis, Kingdom of Bahrain

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Bahreyn’de firmaların ticaret sicili bilgilerini görmek için aşağıdaki bağlantıdan yararlanılabilir; firma adıyla, faaliyet alanıyla, sahibinin milliyetiyle tarama yapılabilmektedir.

<https://www.sijilat.bh/>

Buradan Business Search bölümünden Registered Businesses bölümüne geçilerek Commercial Registration Number veya Commercial Name yazıp gelen sayfada Search linkinde tarama yapılabilir. Nadiren de olsa Türkiye’den siteye ulaşamadığını söyleyenler olduğundan Mozilla, Chrome, Edge, Explorer gibi farklı tarayıcılarla denenmesi tavsiye olunur.

<https://www.bahrainchamber.bh/en/businesses-search>

Ayrıca Bahrain Chamber of Commerce and Industry (BCCI) üzerinden de Services - Online Services bölümünden Business Search bölümüne geçilerek Commercial Name (English) yazıp gelen sayfada Search linkinde tarama yaparak detaylı bilgi edinilebilmektedir.

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

İthalata ilişkin ödemeler akreditif, mal mukabili ödeme veya vesaik mukabili ödeme şeklinde olabilmektedir. İthalatçı ile ihracatçı firmanın anlaşmasından sonra malların gümrüklere gelmesini müteakip ithalatçı mal beyanında bulunup, gerekli belgeleri tevdi edip, ödenecek gümrük vergilerini yatırarak malı ithal eder. İthalat işlemleri esnasında Gümrük İdarelerince;

- Gümrük beyannamesi
- 3 nüsha halinde fatura,
- İhracatçıdan ithalatçıya (Bahreyn’de geçerli ticaret sicili sahibi) teslimat notu
- Taşıma acentasının teslim siparişi,
- 2 nüsha halinde mal beyanı, (gönderideki her bir kalem için ayrıntılı ağırlık, paketleme ve mal sınıflandırması ile)
- Malların menşe ülkesinin ilgili ticaret odalarından orijinal bir menşe şahadetnamesi,
- Sigorta poliçesi örneği,
- Konşimento (2 nüsha),
- İthalatı denetime tabi bir ürüne ilgili devlet kurumundan ithalat izin belgesi
- Banka alındısı/garantisi
- Şayet ürünün nihai varış yeri bir başka KİK ülkesiyse, istatistiksel amaçlı bildirim formu,

belgeleri talep edilmektedir. Gümrük işlemlerinin tamamlanabilmesi için gümrük beyananmesinin doldurulması ve gerekli diğer belgelerin ilgili gümrük birimine ibrazı gerekmektedir. Bu aşamadan sonra sırasıyla,

- İstatistik Ofisi
- İthalat/ihracat kontrol ofisi,
- Gümrük vergisi hesaplanması,
- Gümrük vergisi veznesi,

- Eşyanın gümrük beyannamesine uygunluğunun kontrol edilmesi,
- İthalatın tamamlanması işlemleri yapılmaktadır.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

İthal malın fiyat, nitelik ve niceliğini kontrol etmekle ilgili ithalatçı ülke tarafından bu alanda uzmanlaşmış özel şirketlerin görevlendirilmesine yönelik bir uygulama niteliğindeki sevk öncesi inceleme zorunluluğu Bahreyn nezdinde bulunmamaktadır.

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Ülkede gıda sektörüne yönelik düzenlenen önemli bir fuar bulunmamakla birlikte, “Bahrain International Garden Show” bahçecilik fuarında yerel tarımsal üreticilerin stand açtığı görülmektedir. Öte yandan, Kasım- Aralık aylarında gerçekleşen “Autumn Fair” fuarı kapsamında da gıda firmalarının perakende satış yaptığı gözlemlenmektedir. Söz konusu fuar sektörel nitelikte olmayıp tekstil, kozmetik, ev eşyası gibi pek çok sektörün birarada katılım sağladığı gözlemlenmektedir.

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Ülkede düzenli olarak gerçekleşen önemli nitelikte bir gıda fuarı bulunmamakla birlikte, Türk gıda firmalarının Bahreynli firmalarla doğrudan bağlantı kurarak iş fırsatlarını değerlendirmesi açısından destekleyici kuruluşlar aracılığıyla birebir görüşmeler yaparak potansiyel işbirlikleri geliştirmesi önem arz etmektedir. Küçük bir ülke olması açısından, Türk firmalarının gıda ürünlerini Bahreyn pazarında tanıtımının ve talep analizinin de faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Kamu ihaleleri Bahreyn İhale Kurumu tarafından ilan edilir. Bahreyn’de bütün devlet ihaleleri tek merkezde, İhale Kurumunda toplanmakta, başvurular, sonuçlandırmalar Kurumda yapılmaktadır. Süreçte ihaleyi veren devlet kurumunun görüşleri alınmaktadır. Türk firmalarının ülkede açılan ihaleleri Kurumun resmi ihale sayfalarından takip etmesi tavsiye edilmektedir:

www.tenderboard.gov.bh

Sektör ile ilgili ihaleye çıkan bazı kurum ve kuruluşlar:

General Poultry Company (Kümes hayvancılığı yem ve yumurta üretimi ile iştigal etmektedir.)

Bahreyn Krallığı Belediye İşleri ve Tarım Bakanlığı <https://www.mun.gov.bh/newportal/en>

4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Bahreyn, Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesindeki en liberal ekonomilerden biri olarak kabul edilir. Ülke Dünya Ticaret Örgütü üyesidir ve Türkiye ile arasında halihazırda herhangi bir tercihli ticaret anlaşması olmadığından Türkiye’ye MFN tarife oranlarını uygulamaktadır. Bahreyn KİK (Körfez İşbirliği Konseyi-Gulf Cooperation Council-GCC) üyesi olarak bu Konseyin üyeleri arasındaki gümrük birliği gereği üye olmayan ülkelere Konseyin ortak gümrük tarifelerini uygulamaktadır. Buna göre, temel gıda maddeleri ve ilaçlar dışındaki malların tamamına yakının ithalatında uygulanan gümrük vergisi oranı % 5’tir (554 adet temel gıda ve ilaç ise gümrük vergisinden muaftır). Bahreyn’in GCC gümrük birliği üye ülkelere ihracatı 2024 yılı itibarıyla 4

milyar dolar (2023: 4,3 milyar dolar); anılan ülkelerden ithalatı ise 2,5 milyar (2023: 2,8 milyar dolar) düzeyindedir.

Bahreyn AB ile ekonomik ilişkilerini KİK çerçevesinde yürütmekte ve KİK içinde ekonomik bütünleşmenin süratle kurulmasını savunmaktadır. Bahreyn ile EFTA ülkeleri arasında Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmaktadır.

Türkiye- KİK Serbest Ticaret Anlaşması (STA) müzakereleri mal ticareti, menşe kuralları, müteahhitlik, turizm, sağlık vb. alanları içerecek şekilde hizmet ticareti, yatırımların kolaylaştırılması fasılları üzerinde devam etmektedir. Ülkemizin ve KİK üye ülkelerinin (Bahreyn, Katar, Kuveyt, Suudi Arabistan, BAE ve Umman) dünya ile toplam ticaret hacimlerinin 2,4 trilyon dolar seviyelerinde olduğu göz önüne alındığında, Serbest Ticaret Anlaşması'nın hayata geçirilmesi ile dünyanın en büyük serbest ticaret alanlarından biri oluşturulacaktır.

Pan-Arab Serbest Ticaret Alanı (PAFTA ya da GAFTA), Arap Ülkeleri arasındaki en önemli ekonomik hareketlerden birisi olup; 1998 yılından beri 17 Arap Ülkesi (S. Arabistan, Bahreyn, Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya, Fas, Umman, Katar, Sudan, Suriye, Tunus, BAE, Yemen, Filistin) arasında Arap Ortak Pazarı hedefine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Üye ülkeler arasında serbest ticaret anlaşması uyarınca karşılıklı ticarete gümrük vergi oranları sıfırlanmıştır. 2023 yılı itibarıyla Bahreyn'in GAFTA ülkelerine ihracatı 4,9 milyar dolar (2023:5,3 milyar dolar); söz konusu ülkelerden ithalatı ise 2,7 milyar dolar (2023:3 milyar dolar) düzeyindedir.

Bahreyn, KİK haricindeki diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini de geliştirme arayışındadır. Bu amaçla özellikle Güneydoğu Asya ülkelerine yönelik ekonomik ve ticari açılım politikalarını son yıllarda hızlandırmıştır. Bu çerçevede, Doğu ve Güneydoğu Asya (Hindistan, Pakistan, ÇHC, Tayland, Filipinler, Malezya ve Singapur) ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirilmesi ve ekonomik işbirliğinin hukuki zeminini oluşturacak anlaşmaların tamamlanması için çaba göstermektedir. Bahreyn'in Singapur ile STA'sı vardır. GCC-Singapur Ticaret Anlaşması (GSFTA), mal ticareti, gümrük prosedürleri, menşe kuralları, ayrıca hizmet ticareti ve devlet alımlarını da içeren, GCC mallarının Singapur pazarına gümrüksüz erişimine izin veren geniş kapsamlı bir anlaşmadır. GCC-Yeni Zelanda STA'sı ise 2024 yılı Kasım ayında imzalanmış ancak henüz yürürlüğe girmemiştir.

Bahreyn, 2006 yılında ABD ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalayan ilk Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) üyesi ve üçüncü Arap ülkesidir. Özellikle ülkenin ithalatında ve ihracatında ABD'nin önemi büyüktür. 2024 yılında Bahreyn'in ABD'den ithalatı toplam ithalatının %6'sını (953 milyon dolar) (2023: %6;970 milyon dolar); anılan ülkeye ihracatı ise toplam ihracatının %10'unu (1 milyar dolar) (2023: %9; 987 milyon dolar) teşkil etmektedir. Öte yandan, Şubat 2022'de Salman Sanayi bölgesinde yer alacak olan ABD Ticaret Bölgesi'nin (USTZ) inşaatına başlanmış olup ticaret, üretim, lojistik ve dağıtımda bölgesel bir merkez geliştirmek üzere 2025 yılına kadar faaliyete geçmesi beklenmektedir

4.9 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler

Hali hazırda Ülkemiz ve Bahreyn arasında taviz indirimi sağlayan bir anlaşma bulunmamaktadır.

4.10 Sektörde Standartlar

KİK Gümrük Birliği üyesi ülkeler gıda alanındaki standartlar açısından birleşik/ortak standart uygulaması için çalışmaktadırlar. Bu alanda mesafe alınmakla birlikte, üye ülkeler arasında uygulamada henüz tam bir birlik sağlanamamıştır. Hâlihazırda her bir ülke ya kendi ulusal standardını ya da KİK standartlarını (Gulf Standards Organization-GSO) uygulamaktadır.

Bahreyn standartları, ilgili teknik komiteler tarafından ulusal ihtiyaçları (güvenlik, kalite ve amaca uygunluk) karşılamaya yönelik bir şekilde hazırlanmaktadır. Bahreyn'deki standartlar çoğunlukla mevcut uluslararası standartların ya da KİK'in veya KİK üyesi bir ülkenin standartlarının adaptasyonu olarak ortaya çıkmaktadır. Bahreyn'de standartların geliştirilmesinde iki temel ilke göz önüne alınmaktadır:

- i) O konuda KİK standardı varsa ayrı bir Bahreyn standardı geliştirilmez,
- ii) ticaret engelleri yaratacak yeni bir Bahreyn standardı geliştirilmez.

İhracatçı firmalarımızdan gümrük işlemleri, standartlar veya teknik engeller konusunda bugüne kadar herhangi bir şikâyet alınmamıştır.

Standartlarla ilgili kuruluş Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Bahreyn Test ve Metroloji Genel Müdürlüğü'dür (TMD) :

<https://www.moic.gov.bh/en/OurServices/Pages/Standardization-And-Metrology-Services.aspx>

Bahreyn'in uyguladığı standartların metinlerine aşağıdaki sayfadan ulaşılabilir:

<https://bsmd.moic.gov.bh/store/?lang=en>

Bahreyn'in ithalat rejimi liberaldir. İthalatçılar, istedikleri her türde marka, model ve spesifikasyonda malın ithalatını yapabilmektedirler.

Ülkede standartlarla ilgili mevzuatı yapan kuruluş Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı altında Bahreyn Test ve Metroloji Genel Müdürlüğü (Bahrain Testing and Metrology Directorate) dür. Etlerde ve diğer gıda ürünlerinde uygulamacı kuruluş Bahreyn Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Müdürlüğüdür.

Ülkeye kırmızı et ve kanatlı eti ithalatında helal sertifikası alma şartı vardır. Bahreyn'de helal sertifikası veren kuruluş bulunmamaktadır. Ülke diğer ülkelerden verilen helal sertifikalarını kabul etmektedir.

Bahreyn Sağlık Bakanlığı, Gıda Kontrol Birimi tarafından hazırlanan, Bahreyn'e gıda ithalatına ilişkin hazırlanan yönergelere aşağıdaki linkler üzerinden ulaşılabilir:

https://www.ofoq.gov.bh/pdf/License_SpecialFood_Guideline.pdf

https://www.ofoq.gov.bh/pdf/FoodImportersGuide_EN.pdf

Bahreyn Gümrük tek pencere sistemi "OFOQ" üzerinden ithalatta aranan bilgi belge ve düzenlemelere erişim için:

<https://www.ofoq.gov.bh/>

4.11 Sektörde Etiketleme

Bahreyn'in ithalat rejimi liberaldir. İthalatçılar, istedikleri her türde marka, model ve spesifikasyonda malın ithalatını yapabilmektedirler. Gıda ürünleri ithalatında ise aşağıda belirtilen belge ve etiket/ambalaj şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir;

-Gıda kaleminin adı, muhteviyat listesi, bileşenleri, üreticinin ismi ve adres bilgileri,

-Üretim ve son kullanma tarihi ile menşe ülkeye ait bilgiler,

-Menşe ülke birimlerince düzenlenecek kontrol belgesi.

4.12 Sektörde Ambalajlama

Ambalaj üzerindeki bilgiler Arapça ve İngilizce olabileceği gibi, sadece Arapça da olabilir.

4.13 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Bahreyn Krallığı Basra Körfezinde yer alan bir ada ülkesidir. Güneydoğusunda Katar, batısında Suudi Arabistan yer alır, uluslararası ticaret ve lojistikte öncelikli kullanılan mod deniz taşımacılığıdır. Uluslararası ticaretin çoğu, uluslararası havaalanı ve limanları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, ülkenin karayla tek bağlantısı Suudi Arabistan ile aralarındaki Kral Fahd geçidi olup kara taşımacılığı rotaları deniz bağlantısına kıyasla sınırlı olmakla birlikte malların Bahreyn içinde ve komşu ülkelerle olan sınırlarında hareketinde önemli bir rol oynamaktadır. Genellikle bölgesel ticaret için ve limanlara ve havaalanına mal taşımak için kullanılmaktadır.

Bahreyn açısından denizyolu taşımacılığı, özellikle yüklü gönderiler ve uzun mesafelerde taşınan mallar için uluslararası ticarete en yaygın moddur.

Denizyolu Taşımacılığı (TEU)	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat Konteynerleri	207.874	230.286	198.822	190.946	199.253
İthalat Konteynerleri	207.891	231.321	199.714	191.219	195.711
Aktarma konteynerleri	40	1.732	5.087	394	8.278
Yeniden Tahsis Edilmiş Konteynerler	1.580	671	1.551	876	994
Toplam	418.973	464.010	404.904	383.435	404.236

Kaynak: Bahrain Open Data Portal <https://www.data.gov.bh/explore/?sort=modified>

Hava taşımacılığı, özellikle kıymetli veya hızlı teslimat açısından hassasiyet gösteren mallar için uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan başka bir moddur. Bahreyn, hava kargo taşımacılığı için bir merkez olarak hizmet veren uluslararası bir havalimanı olan Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na sahiptir.

Havayolu Taşımacılığı (TON)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İthalat	155.587	142.318	140.510	130.687	135.993	105.668
İhracat	68.242	69.635	79.704	77.289	73.924	55.835
Toplam	223.829	211.953	220.214	207.976	209.917	161.503

Kaynak: Bahrain Open Data Portal <https://www.data.gov.bh/explore/?sort=modified>

Bahreyn, tüm ülkeyi kapsayan gelişmiş bir karayolu ağına sahiptir. Ana yollardan bazıları, ülke genelinde doğu-batı yönünde uzanan Şeyh İsa Bin Salman Otoyolu ve başkent Manama'yı Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na bağlayan Al Fateh Otoyolu'dur.

Bahreyn'i Suudi Arabistan'a bağlayan ve karayla tek bağlantısı olan 25 km'lik Kral Fahd Geçidi, iki ülke arasında turizm ve ticareti kolaylaştıran stratejik bir ulaşım bağlantısıdır.

Bahreyn'de mevcut bir demiryolu ağı bulunmamakta ve dış ticaretinde demiryolu taşımacılığı modu kullanılmamaktadır. Bununla birlikte, Bahreyn'in gelecekte Suudi demiryolu ağına bağlanma planları söz konusu olup potansiyel olarak ticaret lojistiğini etkileyebileceği değerlendirilmektedir. Danışmanlık ihalesi verilen Körfez İşbirliği Konseyi (KİK: Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Umman, Katar ve Kuveyt) Demiryolu Projesi, KİK ülkelerinin ulaşım ihtiyaçlarını karşılayacak entegre bir bölgesel projedir. Projenin, tüm KİK ülkelerini birbirine bağlaması ve

karayolu, hava ve deniz taşımacılığına alternatif bir mod sağlaması planlanmaktadır. Ayrıca bölgenin ekonomik büyümesine önemli ölçüde katkıda bulunması ve ulaşım modlarının çeşitlendirilmesi ve maliyetin düşürülmesi, bölgesel ticareti teşvik edici ve kolaylaştırıcı olması bakımından da KİK ve komşu ülkelerin ulusal endüstrilerini desteklemesi beklenmektedir.

Söz konusu proje kapsamında yeni inşa edilecek Kral Hamad Geçidinin, Bahreyn Krallığı'nı Suudi Arabistan Krallığı'na, dört şeritli karayolu ve 57 kilometrelik iki demiryolu hattı ile bağlaması planlanmaktadır.

Bahreyn, bölgede önemli bir hava kargo merkezi olarak hizmet veren Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na ev sahipliği yapmaktadır. Havalimanı, çabuk bozulan ürünler ve ilaçlar da dahil olmak üzere çeşitli kargo türlerini elleçleme tesislerine sahip özel bir kargo terminaline (Bahrain Airport Services BAS) sahiptir.

BAS, Bahreyn Gümrüğü'nün yetkisi ve düzenlemesi altında çalışmakta olup son beş yıldaki mal ithalatı, genel kargo, canlı hayvanlar, çabuk bozulan ürünler, değerli mallar, diplomatik posta ve taşıtların ithalatını teşkil etmektedir. Tesis büyüklüğü 19 bin metrekare olup yıllık 104 bin ton elleçleme miktarı hizmeti verilmekte; 50 den fazla taşıyıcı ile hizmet sağlanmaktadır. THY 2009 yılından beri Bahreyn'de kurulu ofisi aracılığıyla en önemli hava kargo taşımacılığı hizmeti veren firmalar arasındadır.

Havayolu kargo tesisleri, çabuk bozulan ürünleri ve ilaçları barındırmak için soğutma tesisleri; tehlikeli mallar ve değerli kargolar için özel depolama tesisleri; diplomatik posta ve havayolu için ayrı depolama; evcil hayvanlar için özel klimalı ulaşım ile canlı hayvanlar için özel klimalı depolama tesisi; en yeni çift görüşlü tarama makineleri ve patlayıcı iz dedektörleri (ETD) kullanılarak %100 tarama politikası; barkodlama sistemi tam kullanımı gibi modern özelliklere sahiptir.

Bir ada ülkesi olan Bahreyn açısından denizyolu taşımacılığı, özellikle yüklü gönderiler ve uzun mesafelerde taşınan mallar için uluslararası ticarete en yoğun kullanılan ulaştırma modudur. Bahreyn, Basra Körfezi'ndeki ana deniz ticaret yollarının ortasındaki stratejik coğrafi konumu ve geniş navigasyon kanalları ile önemli bir merkez konumundadır.

Lojistik Merkezleri:

Bahreyn Lojistik Bölgesi (BLZ) Khalifa bin Salman Limanı'nın yanında stratejik bir konuma sahip gümrüksüz bir lojistik parkıdır. Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı'ndaki Limanlar ve Denizcilik İşleri tarafından düzenlenen ve yönetilen BLZ, yerel, bölgesel ve uluslararası şirketlere gümrüklü bir alanda gümrüklü bir alanda çeşitli muafiyetlerden faydalanarak faaliyet göstermeleri için bir üs sunmaktadır.

BLZ başlıca deniz, hava ve kara taşımacılığı merkezlerine yakın bir konumda olup burada faaliyet gösteren firmaların çevre pazarlara ve en önemlisi bölgenin en büyük ekonomisi Suudi Arabistan'a hızlı erişim ile bölgedeki en kısa transit sürelerini sunmaktadır. Ayrıca, lojistik üssünde faaliyet gösterecek firmalara Bahreyn'li ortak şartı aranmaksızın %100 yabancı mülkiyeti imkanı tanınmıştır.

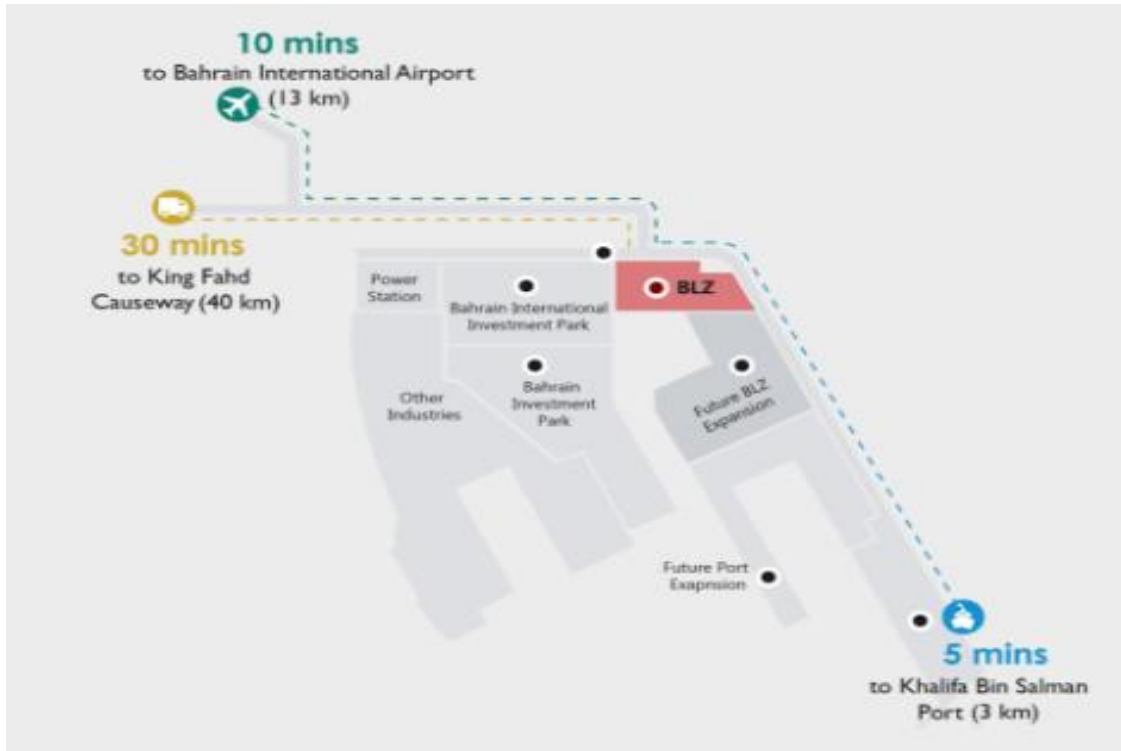
Lojistik Bölgesinde firmalar

- i. Üçüncü taraf lojistik (3PL) ve nakliye hizmetleri sunabilmekte,
- ii. Yeniden ihracat amaçlı genel ve uzmanlaşmış depolama ve dağıtım faaliyetleri yürütebilmekte,

iii. Bileşen montajı, paketleme, etiketleme, test ve onarım, karıştırma, tartım ve dolum ve diğer hafif üretim faaliyetleri gibi katma değerli lojistik hizmetleri gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

Bölgedeki en verimli multimodal deniz- hava aktarma merkezi (Global Sea to Air Logistics Hub) özelliğini de taşıyan BLZ, Krallığın hem Avrupa ve Asya pazarları arasındaki stratejik konumundan hem de bölgesel hedef pazarlara yakınlığından yararlanmaktadır. Merkez, Bahreyn Uluslararası Havalimanı'ndan Khalifa Bin Salman Limanı'na veya tersi yönde transit geçen mallar için iki saatin biraz altında bir uçtan uca teslim süresi elde etmek için modern gümrükleme prosedürlerine, optimize edilmiş lojistik usullerine ve tam dijitalleştirmeye dayanmaktadır. Yeni sistem lojistik mesafesini yüzde 50 ve Avrupa'dan Doğu Asya'ya maliyeti yüzde 40 azaltacak; Akdeniz'den geçen ana Rotterdam Limanı, Süveyş Kanalı, su kanalları ve Doğu Asya'ya ulaşan Hint Okyanusu'nu kullanan şirketlere Avrupa ile ticaret prosedürlerini kolaylaştıracaktır.

Mart 2022'de Türkiye ile Bahreyn arasında gerçekleştirilen Karma Ekonomik Komisyon görüşmeleri sırasında Bahreyn hükümeti Küresel Deniz-Hava Lojistik Merkezi (Global Sea to Air Logitic Hub) girişiminde Türkiye'ye ortak statüsü vermiştir. Bu çerçevede Türk firmaları "Güvenilir Nakliyeciler Pasaportu" (Trusted Shipper Passport) almak için başvurabilirler.

Lojistik üssünde 3000 metrekare ve üzeri plot arazi kiralama ve metrekare başına yıllık 10 dolarlık bir maliyetle lisans alarak faaliyet imkanı bulunmaktadır

Dünya Bankası Lojistik Performans Endeksi (LPI) 2018 raporuna göre Bahreyn, 160 ülke arasında 59 uncu sırada yer alırken; 2023 yılında 139 ülke arasında 34 üncü sırada yer almıştır. En yüksek iyileşme ticaret ve ulaşım ile ilgili altyapının kalitesine ilişkin performans göstergesi olmuştur (örneğin, limanlar, demiryolları, yollar, bilgi teknolojisi).

Aynı rapor kapsamında, dünya genelinde 7 nci, körfez bölgesinde ise en iyi performans gösteren Birleşik Arap Emirlikleri ile kıyaslandığında Bahreyn, gönderilerin planlanan veya beklenen teslimat süresi içinde varış noktasına ulaşma zamanlaması açısından Emirliklere oldukça yakın bir performans sergilemiştir.

Diğer taraftan, Yükselen Piyasalar Lojistik Endeksi 2023 (Emerging Markets Logistics Index 2023) raporuna göre Bahreyn, 50 ülke arasında 14. sıradadır. Agility firması tarafından yayımlanan söz konusu araştırma kapsamında ülkelerin lojistik performansları “temel iş göstergeler”, “yurtiçi lojistik fırsatlar”, “uluslararası lojistik fırsatlar” ve “dijital sisteme hazır olmak” şeklinde 4 temel unsur üzerinden ölçülmüştür. Krallığın bir önceki rapora göre 6 sıra yükselerek 16. Sıraya yerleştiği ve en yüksek iyileşme kaydettiği alan dijital adaptasyon kategorisi olup temel iş göstergeleri itibarıyla da küresel ölçekte 6. sıradadır.

Bahreyn’e ihracatımız gerek ülkenin bir ada ülkesi olması gerekse karayolu taşımacılığının güvenlik sorunları ve ülkenin karayla sınırlı bağlantısı gibi sebeplerle tercih edilmediğinden denizyolu taşımacılığına dayanmaktadır.

Yıllar itibarıyla denizyolu taşımacılığının payı azalmakta ve havayolu taşımacılığına olan talep özellikle bozulabilir nitelikteki gıda ürünleri itibarıyla artış göstermektedir. 2021 yılında toplam ihracatımızın %75’i denizyolu ile gerçekleştirilirken 2023 yılında %68’e gerilemiş; havayolu taşımacılığının payı ise %23’ten %30 seviyesine yükselmiştir.

Suriye ve Irak üzerinden karayolu taşımacılığı bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle tercih edilmemektedir.

Denizyolu taşımacılığında ise Kızıldeniz’de yaşanan güvenlik sorunları nedeniyle aksamalar yaşanmakta ve taşıma süreleri güzergah değişiklikleri nedeniyle uzarken (yaklaşık 4 haftalık nakliye süresi 8-10 haftayı bulabilmektedir), artan maliyetler de söz konusudur.

Havayolu Taşımacılığı

- Soğutuculu kg başına 4-6 USD (300 kg ve üzeri)

Çeşitli havayolu taşımacılığı firmalarından temin edilen diğer ortalama rakamlar: 7-8 euro/kg

- Normal kuru yük 1,5-2 USD

Denizyolu Taşımacılığı

- Soğutuculu konteyner (40ft) 5bin-9 bin USD
- Soğutucusuz 2 bin 500-4 bin USD

Karayolu taşımacılığı

Denizyolu taşımacılığına yakın ücretler olmakla beraber güvenlik gerekçesiyle tercih edilmemektedir.

4.14 Dağıtım Kanalları

Bahreyn’in Körfez ülkeleriyle Gümrük Birliği içinde oluşu ve Körfez ülkeleri içinde ekonomisi en liberal ve iş yapma kolaylığı en iyilerden biri olması sebebiyle pek çok büyük perakendeci merkezini Bahreyn’e kurmakta ve buradan bütün Körfez’e dağıtım yapmaktadır. Bu tür büyük firmalarla bağlantı kurmak firmalarımız için faydalı olacaktır.

Dağıtım kanalları içinde büyük alış-veriş merkezleri ve süpermarketler ön plana çıkmaktadır. En bilinen alış-veriş merkezleri City Center, Avenues Mall, Seef Mall, Al Aali Mall, Moda Mall, Oasis Mall, Marassi Mall ve Dragon City olarak sıralanabilir. Her alış-veriş merkezinde çok büyük boyutta bir süpermarket de bulunmaktadır. Ramez, Lulu, Al Jazera, Carrefour, Ansar Gallery en büyük süpermarket zincirlerindendir. Bu süpermarketlerde çeşitli Türk gıda ve giyim ürünleri markaları da

fena sayılmayacak raf paylarına sahiptir. Özellikle Türk gıda, giyim ve mobilya ürünleri beğeni toplamaktadır. Ülkenin pek çok yerinde büyük veya küçük çok sayıda Türk restoranı, büfesi, kuaför ve berberi de bulunmaktadır.

Süpermarketlerin satın alma birimleriyle yapılacak temaslar, raf kiralandıktan sonra reyonlarda müşterilere yönelik tanıtım faaliyetleri, tüketim maddelerinin pazarlanmasında faydalı olmaktadır. Dayanıklı tüketim mallarının pazarlanmasında ise Bahreynli distribütörlerle anlaşmak veya ortaklık yoluyla dağıtım şirketi kurmak seçenekleri bulunmaktadır.

Manama Souq, Muharraq Souq ve Souq Al Baraha gibi geleneksel kalıcı pazar tipi alanlarda daha küçük çaplı geleneksel Bahreyn esnafı ürün satmaktadır. Bu pazarlarda yine kendi ülkelerinin ürünlerini satan Hindistan, Pakistan, Bangladeş firmaları da görülmektedir.

Bahreyn hükümeti pandemi sonrası ekonomik toparlanma stratejisi kapsamında ulaştırma ve lojistik sektörünü önemle ele alınmaktadır. 2022-2026 Lojistik Hizmetler Sektör Stratejisi Kasım 2021 de açıklanmış ve temel olarak 2030 yılına kadar lojistik sektörünün GDP'ye katkısının %10'a çıkarılması hedeflenmektedir. Bu anlamda da yıllık havayolu taşımacılığı kapasitesini 1 milyon tona, denizyolu taşımacılığında ise 1 milyon fite yükseltilmesi hedeflenmektedir. Eylül 2021 'de hayata geçen Sea to air lojistik merkezinin de tamamen havayolu taşımacılığına nazaran %40'lık bir maliyet avantajı, tamamen denizyolu taşımacılığına kıyasla ise %50 zaman tasarrufu sağlandığı açıklanmıştır.

Mart 2022'de Türkiye ile Bahreyn arasında gerçekleştirilen Karma Ekonomik Komisyon görüşmeleri sırasında Bahreyn hükümeti Küresel Deniz-Hava Lojistik Merkezi (Global Sea to Air Logistic Hub) girişiminde Türkiye'ye ortak statüsü vermiştir. Bu çerçevede Türk firmaları "Güvenilir Nakliyeciler Pasaportu" (Trusted Shipper Passport) almak için başvurabilirler.

Hidd bölgesinde yer alan Bahreyn Lojistik Bölgesi (Bahrain Logistics Zone) bölgenin ilk lojistik parkıdır. Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı Limanlar ve Denizcilik İşleri tarafından yönetilen BLZ, yerel ve uluslararası şirketlere gümrüklü bir alanda faaliyet göstermek için bir üs sunmakta ve hem Bahreyn hem Körfez pazarına açılım fırsatlarını hızlı ve daha ekonomik bir şekilde takip etmek için imkan yaratmaktadır. Söz konusu lojistik üssünde, yeniden ihracat amaçlı depolama ve dağıtım faaliyetleri; montaj, paketleme, etiketleme, test ve onarım benzeri hafif üretim faaliyetlerini de içerecek şekilde katma değerli lojistik hizmetlerine imkan tanınmaktadır. 2022 yılında global anlamda en büyük üçüncü nakliye şirketi DSV Bahreyn lojistik merkezinde bir tesis açmıştır.

4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

4.15.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Bahreyn'de, %99 oranında internet yaygınlık oranı, cep telefonu aboneliği piyasası 1,7 milyonu geçmiş durumda ve 100 kişi başına 121 cep telefonu aboneliği düşmekte ve 2030 yılına kadar bu rakamın 2,2 milyonu geçmesi beklenmektedir. Doayısıyla teknoloji kullanımının bu kadar yaygın olduğu ülkede e-ticaret de yaygın olarak kullanılmakta ve devlet tarafından da teşvik edilmektedir.

Çevrimiçi alışveriş yapanların% 56'sı sipariş vermek için akıllı telefonlarını kullanmaktadır. Ülkede sosyal medya kullanımı da çok yaygındır ve Instagram mağazaları gibi küçük işletmeler de ilgi görmektedir.

Statista verilerine göre Bahreyn e-ticaret piyasasının büyüklüğünün 2023'te 561 milyon dolar olarak; perakende ticarete online ticaretin payının da %13,5 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Ülkede en çok kullanılan e-ticaret siteleri

www.amazon.com

www.aliexpress.com

<https://www.talabat.com/home>

<https://www.namshi.com/bahrain-en/>

<https://bahrain.sharafdg.com/>

<https://www.dukakeen.com/>

olarak sıralanmaktadır.

Öte yandan, Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı lisanslı eMarketplace ve eCommerce çözüm sağlayıcıların listesine aşağıdaki sayfadan ulaşılabilir:

<https://mall.bh/en/Providers>

- E-ticaretten en büyük payı %25’lik payla hobi ve eğlence ürünleri (139 milyon dolar),
- %23 payla elektronik (127 milyon dolar),
- %18 payla giyim ve moda (101 milyon dolar),
- %11’lik payla mobilya ve ev eşyaları ürünleri (64 milyon dolar),
- %9’luk payla kişisel bakım ve hijyen ürünleri (48 milyon dolar),
- %8’lik payla DIY (kendin yap ürünleri) (45 milyon dolar),
- %7’lik payla süpermarket gıda ürünleri (37 milyon dolar)

Gıda (örn. meyveler, sebzeler, süt ürünleri, dondurmalar, tahıllar, tatlılar); İçecekler (örn. meyve suları, su, kahve, şaraplar, likörler, binalar) oluşturmaktadır.

Türk firmalarından en çok giyim sektöründe faaliyet gösterenlerin e-ticaret yoluyla Bahreyn’e ürün gönderdiği gözlemlenmektedir. Ayrıca mobilya, elektronik cihazlar, bilgisayarlar, bilgisayar oyunları, kişisel bakım ve kozmetik alanlarında da Türk firmaları için e-ticaret fırsatları olduğu düşünülmektedir. Bahreyn ayrıca gelişmiş teknoloji ve e-ticaret alt yapısıyla, liberal ekonomisiyle Körfez Ülkelerine dağıtım yapmak isteyen Türk firmalarının üs olarak kullanabilecekleri bir ülkedir.

4.15.2 Özel Günler, Bayramlar v.b.

Bahreyn’de kutlanan özel günler ve dini bayramlar, hem kültürel hem de ekonomik açıdan önemli bir yere sahip olup online satışlar üzerinde etkili olmaktadır.

Özel Günler ve Dini Bayramlar

1. Ramazan Bayramı (Eid al-Fitr); Kurban Bayramı (Eid al-Adha): Online satışlar genellikle artar. İnsanlar, hediye alışverişi ve özel yiyecekler için online platformları tercih etmektedir. Özellikle giyim, gıda ve hediye ürünlerinde talep artmaktadır.
2. Bağımsızlık Günü (16 Aralık): Kutlamalar sırasında özel kampanyalar ve indirimler, online satışları artırır.

3. Bahrain International Circuit (Formula 1): Her yıl düzenlenen Formula 1 yarış dönemi, online satışlarını artırmaktadır.

Özellikle genç nüfus, mobil cihazlar üzerinden alışveriş yapmayı tercih ettiğinden, mobil platformlardaki satışlar artmakta; Bayramlar öncesinde birçok online mağaza, özel indirimler ve kampanyalar düzenlemektedir. Pek çok restoran, café ve gıda zinciri de bu uygulamalara paralel hareket etmektedir.

4.15.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Bahreyn’de sosyal medya erişiminin çoğu mobil cihazlar üzerinden yapılmaktadır. Bahreyn'deki sosyal medya kullanımı, hem bireyler hem de işletmeler için önemli bir iletişim ve pazarlama aracı olarak öne çıkmaktadır. Whatsapp, Instagram, Facebook, Twitter, Youtube, Snapchat ve linkdln en çok kullanılan platformlardır.

4.15.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

Kişisel kullanıma haiz, ithalatı kısıtlı ve yasaklı olmayan eşyada değeri 300 BHD'ye kadar olan tutar için gümrük vergisi muafiyeti sağlanmıştır.

<https://www.bahraincustoms.gov.bh/en/online-shopping>

<https://www.bahraincustoms.gov.bh/en/faq>

4.15.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

E-ticaret ile iştirigal edecek firmalar tarafından dikkat edilmesi gereken hususlar:

- i) Sitenin Arapça ve İngilizce çevirisi,
- ii) Ölçülerinin çevrilmesi (özellikle giyimde beden ölçülerinin)
- iii) Bahreyn dinarı cinsinden fiyatlama
- iv) Yerel pazarlama
- v) Anahtar kelimeler ve site için taramanın etkinleştirilmesi
- vi) Ödeme yöntemleri ve elektronik ödeme portalı seçimi
- vii) Kargo yöntemlerinin seçimi
- viii) Tüketici şikayetleri/sorunları ile ilgilenmek için bir ekip ve çağrı merkezi oluşturulması.

Bahreyn’de bir e-ticaret firması (ticaret sicili aktivite kodu :4791- Retail sale via Internet -Internet aracılığıyla Perakende Satış) kurma aşamaları şunlardır:

- ☐ E-Ticaret etkinliğinin seçilmesi
- ☐ Firmanın ticari adının seçilmesi
- ☐ Tüzel kişiliğin Bahreyn Krallığı'ndaki ticari şirket yasalarına uygun olarak seçimi
- ☐ Ticaret Siciline başvurunun gönderilmesi
- ☐ Lisansın ilgili resmî kurumlar tarafından onaylanması
- ☐ Ticaret kaydının düzenlenmesi

Bu şekilde kurulan bir e-ticaret firması sonradan aktivitelerine yenilerini eklemek isterse sicil kaydı ile ilgili alan adı URL'sinin (çalışır durumda internet sitesi) yetkililere bildirmelidir ve internet sitesinde gösterilen ürünler ve (veya hizmetler) firmanın ticaret sicilinde kayıtlı faaliyetlerine ve Bahreyn Krallığı Kanunlarına uygun olmalıdır.

Öte yandan, https://www.sijilat.bh/temp/Doc/Sijilat%202.61_EN_Finial.pdf

bağlantısı üzerinden “4791- Retail sale via Internet” faaliyet koduyla şirket kurulumu hakkında detaylı bilgi elde edilmesinde fayda olduğu değerlendirilmektedir.

Yine e-ticaretin geliştirilmesi amacıyla Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından <https://mall.bh/en> platformu oluşturulmuş ve bu sayfa üzerinden Bahreyn’de kurulmuş kayıtlı bir şirketle ilintili olarak lokal domain almak mümkün.

Ülkede en çok kullanılan e-ticaret siteleri

www.amazon.com

www.aliexpress.com

<https://www.talabat.com/home>

<https://www.namshi.com/bahrain-en/>

<https://bahrain.sharafdg.com/>

<https://www.dukakeen.com/>

olarak sıralanmaktadır.

Bahreyn hükümeti e-ticaret girişimlerini desteklemektedir. Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı altında E-Ticaret ve IT Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Genel Müdürlüğün görevleri Bahreyn’i tercih edilen bir bölgesel e-ticaret merkezi yapmak için uygun iş ortamını sağlamak, e-ticaretle ilgili veri koruma ve tüketicinin korunması faaliyetlerini sürdürmek, ilgili mevzuatı düzenlemek, ülkenin elektronik ve bilgi işlem alt yapısını geliştirme çalışmaları yapmak, sektör çalışanlarını eğitmek için programlar, seminerler, konferanslar ve etkinlikler düzenlemek olarak tanımlanmaktadır.

<https://www.moic.gov.bh/en/OurServices/Pages/-E-commerce-&-IT-Services.aspx>

Bahreyn e-Ticaret Akademisi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Thinksmart firması ortaklığıyla kurulmuştur ve e-Ticaret ve çevrimiçi işletmelere yatkın olan Bahreyn girişimcilerinin becerilerini geliştirmeyi amaçlamakta; eğitimler vermektedir.

Elektronik ticaret alanındaki temel düzenlemeler 28 sayılı Kanun ile yapılmıştır (Legislative Decree No.28 Of 2002 with Respect to Electronic Transactions). Kanun sahtecilik ve dolandırıcılığa karşı ağır para ve hapis cezaları öngörmektedir. Kanunun uygulayıcısı Bahreyn Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’dır.

Bahreyn’de 30 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) 19 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanmış ve 1 Ağustos 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunla kişisel verilerin korunması detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

Her ikisi de 2018’de yürürlüğe giren Elektronik İletişim ve İşlemler Kanunu ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, kişisel verileri ve elektronik kayıtları korumak için Bahreyn’in yasal çerçevesini güncellemiştir ve dijital bir pazarda işlemlerin tamamlanması için kullanımlarını yönetmektedir. Bu

yasalara göre, elektronik imzalar geçerli ve bağlayıcı kabul edilir. Bahreyn Telekomünikasyon Düzenleme Kurumu (The Telecommunications Regulatory Authority), Eylül 2021’de Bahreyn’in tek elektronik finansal işlem operatörü Benefit’e e-imza ve güvenlik hizmetlerini yürütmek için ilk lisansı vermiştir.

Ülkede e-Ticarete teknik danışmanlık sağlama konusunda uzmanlaşmış danışmanlık şirketleri de bulunmaktadır. Bu şirketler, e-Ticaret etkinliğini finanse etme konusunda yardım sağlamakta ve piyasa verilerine ve kurumun kaynaklarına ve gereksinimlerine dayalı başarı standartlarına ilişkin tahminler sunmaktadır.

E-ticarete sayfa tasarımı ve sayfanın hizmet verilen ülkeye göre yerelleştirilmesi önemlidir. Bu alanda pek çok firma yapay zekâ ve makina öğrenmesinden yararlanmaktadır. Bilgisayar kapasitesiyle insan beyninin yaratıcı düşüncesinin birleşmesiyle site tasarımları cazip ve kullanışlı hale getirilmektedir. Al Alwan ve Al Shirawi (2015) tarafından yapılan anket çalışmasına göre online alışverişte tüketici kararlarında en etkili faktörler önem sırasıyla kullanışlılık, güven ve web sitesi özellikleri olarak bulunmuştur.

4.15.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)

Bahreyn’de e-ticarete yönelik lojistik hizmetleri, hızla büyüyen dijital ticaret pazarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli çözümler sunmaktadır.

Bahreyn Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı’nca lisanslı yerel ve uluslararası firma listelerine aşağıdaki internet sitesi üzerinden ulaşılabilen olup; hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri açısından öne çıkan firmalar: DHL International Bahrain W.L.L.; Fedex Express Bahrain W.L.L.; UPS Bahrain W.L.L.; Aramex Bahrain W.L.L.; Mass Allied Express Cargo; Federal Express Int. Inc; Global Courier Services W.L.L.; Alfateh International Cargo olarak sıralanabilir.

<https://www.mtt.gov.bh/licensed-companies>

4.15.7 Tanıtım ve Pazarlama

Süpermarketlerin satın alma birimleriyle yapılacak temaslar, raf kiralandıktan sonra reyonlarda müşterilere yönelik tanıtım faaliyetleri, tüketim maddelerinin pazarlanmasında faydalı olmaktadır. Dayanıklı tüketim mallarının pazarlanmasında ise Bahreynli distribütörlerle anlaşmak veya ortaklık yoluyla dağıtım şirketi kurmak seçenekleri bulunmaktadır.

4.15.8 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Bahreyn gıda sektöründe pazar dinamiklerini etkileyen pek çok unsur bulunmaktadır. Bahreyn, Arap, Fars, Hint ve diğer etnik grupların bir arada yaşadığı çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Bu çeşitlilik, farklı mutfakların ve lezzetlerin talep edilmesine yol açmaktadır. Tüketiciler, geleneksel Bahreyn mutfağının yanı sıra, Asya ve Hint mutfaklarına da ilgi göstermektedir.

Yanı sıra, tüketiciler, helal sertifikalı ürünlere yönelmekte ve gıda üreticileri için önemli bir pazar segmentini oluşturmaktadır

Bahreyn’deki sosyal normlar ve yaşam tarzı, gıda tüketimini de etkilemektedir. Yeme-içme, aile ve arkadaşlarla sosyal etkileşimin önemli bir parçası olup büyük porsiyonlar ve paylaşılabılır yemekler popülerdir.

Bahreyn, genç bir nüfusa sahiptir ve bu durum gıda tüketim alışkanlıklarını etkilemektedir. Genç nüfus, hızlı hazırlanan ve pratik gıda ürünlerine yönelmektedir. Fast food ve hazır yemekler bu talebi karşılamaktadır. Sosyal medya, tüketici davranışlarını şekillendirirken, gıda sektöründe de büyük bir etki yaratmakta; özellikle genç nüfus sosyal medyada popüler olan gıda trendlerini takip ederek bu ürünlere yönelmektedir.

4.15.9 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti damping vergisi v.b.)

Gümrük Vergileri

a) Gümrük Vergisi % 0 Olan Mallar

KİK Gümrük Birliği uygulamaları çerçevesinde temel tarım ürünleri, imalat sanayiinde kullanılan hammadde ve yarı mamül maddeler ile geliştirme projeleri için ithal edilen maddelerin ithalatında gümrük vergisi alınmamaktadır. İthalatında gümrük vergisi alınmayan madde grupları şunlardır;

- Canlı hayvanlar ve kanatlılar (canlı domuz hariç),
- Kırmızı ve beyaz et,
- Bazı deniz ürünleri (balıklar, istakoz, yengeç),
- Bazı sebzeler (patates, soğan, sarmısak, pırasa, marul, lahana, biber, brokoli, salatalık, havuç, taze fasulye, mantar, ıspanak, kabak, domates),
- Tüm taze meyveler (muz, incir, avakado, limon, portakal, üzüm, kavun, karpuz, elma, armut, kayısı, şeftali, kiraz, çilek, kivi),
- Kahve ve çaylar,
- Tahıllar ve unlar,
- Meyve-sebze tohumları,
- Pancar şekeri ve kamış şekeri,
- Aktif olmayan etil alkol,

b) Gümrük Vergisi % 5 Olan Mallar

Gümrük muafiyetli olarak ithalatına izin verilen maddeler ile ithalatında %100 ve %125 gümrük vergisi uygulanan birkaç ürün dışındaki ürünlerin hemen hemen tamamının ithalatında %5 gümrük vergisi uygulanmaktadır.

c) Gümrük Vergisi %125 Olan Mallar

Bahreyn hükümeti alkol ve tütün ürünlerinin yurtiçi üretimini yasaklamıştır. Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 22.04, 22.05, 22.06 ve 22072090 fasılları altında yer alan alkollü içecekler “özel emtia” olarak tanımlandığından, bu ürünlerin KİK ülkeleri arasındaki dolaşımına ve bazı KİK ülkelerine ithalatına yasak getirilmiştir. Bu ürünlerin Bahreyn’e ithalatı için %125 gümrük vergisi alınmakta ve ilgili kamu otoritelerinden lisans alınması gerekmektedir.

d) Ad Valorem Vergiler

İşlenmemiş tütün, işlenmiş tütün, sigaralar ve diğer tütün mamüllerinin ithalatında %100 ad valorem tüketim vergisinin yanısıra ithalat konusu eşyanın çeşidine göre muhtelif miktarda spesifik vergi uygulanmaktadır. Örneğin, işlenmemiş tütün ithalatında belirtilen oranda ad valorem vergiye ek olarak kg başına 0,2 ila 0,6 Bahreyn Dinarı, sigaralar için ise %100 ad valorem verginin yanısıra 1000 adet sigara başına 0,10 ila 0,40 Bahreyn Dinarı veya kg başına 4 Bahreyn Dinarı spesifik vergi uygulanmaktadır.

Ticari kullanım için olmayan ve kişi kullanımı için gönderilen ürünlerde 300 Bahreyn Dinarı'na kadarı (yaklaşık 798 dolar) gümrük vergisi ve diğer vergilerden muaftır; sadece %10 KDV ödenmesi gerekmektedir.

Bahreyn'in gümrük prosedürlerine aşağıdaki sayfadan ulaşılabilir:

<http://www.bahraincustoms.gov.bh/index.php/en/faq>

Bahreyn'in ithalatta uyguladığı gümrük vergilerine aşağıdaki sayfadan ulaşılabilir:

<https://www.customs.gov.bh/en/hscode-browse-list>

Ayrıntılı bilgi için: İletişim. +97317389999 Whatsapp hattı: +973 17389464

e-posta: customerservice@customs.gov.bh

Bahreyn, KİK'in Anti-Damping, Telafi Edici Önlemler ve Koruma Tedbirleri Ortak Kanunu'nu onaylamış ve kabul etmiştir. Mevzuat, KİK üyesi ülkelerin endüstrilerine damping (ithal ürünlerin haksız fiyatlandırılması), telafi edici sübvansiyonlar ve belirli malların ithalatında haksız bir artış (korunma önlemlerinin uygulandığı) gibi haksız uluslararası ticaret uygulamalarından tek tip koruma sağlamayı amaçlamaktadır.

İç Vergiler ve Oranları

Bahreyn'de %46 oranındaki kurumlar vergisi sadece hidrokarbon sektörüne ilişkin faaliyetlerde söz konusu olup bunun dışında kurumlar vergisi bulunmamaktadır. Ayrıca gelir vergisi de bulunmamakta; sermaye transferi, kar ve ücretlerden de herhangi bir vergi tahsil edilmemektedir. Yurt içinde serbestçe döviz bozdurulabildiği gibi yurt dışına döviz transferinde de herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Öte yandan, Bahreyn Krallığı Ulusal Gelir Bürosu (NBR) tarafından, 01/01/2025 tarihinde yürürlüğe girmek üzere, yıllık global gelirleri 750 milyon avroyu geçen çok uluslu işletmelere yönelik %15 (BEPS Pillar 2) global asgari kurumlar vergisi tahsil edilmesine ilişkin Karar yayımlanmıştır.

İşverenler tarafından Sosyal Sigortalar Kurumuna yabancı çalışanlar için %3'lük, Bahreyn vatandaşı çalışanlar için ise %15'lik katkı payı yatırılması gerekmektedir; söz konusu %15'lik oran 1/1/2023'ten itibaren her yıl %1 oranında artırılarak 1/1/2028'e değin %20'lik katkı payı hedeflenmektedir. Çalışan katkı payı yabancılar için %1; Bahreyn vatadaşı çalışanlar için ise %7 seviyesinde olup 1/1/2023 yılından itibaren %8 seviyesine yükseltilecektir.

Ayrıca, kiralar üzerinden %10 belediye vergisi alınmakta; otel ücretleri üzerinden de %5 vergi alınmaktadır. 2017 yılından itibaren tütün ve enerji içeceklerinde %100, alkolsüz içecekler için %50 tüketim vergisi tahsil edilmektedir. Tüketim vergisi ihraç edilen veya yeniden ihraç edilen mallara veya diğer ürünlerin üretiminde kullanılan tüketim mallarına uygulanmaz. Öte yandan, ülkede söz konusu ürünlerin imalatı çok sınırlı olup tüketimin büyük bir bölümü ithalata dayandığından ÖTV gelirlerinin %83'ü ithalattan elde edilmektedir. Bütçe sorunları sebebiyle 2019 yılı başında katma değer vergisi getirilmiş olup oranı %5 olarak belirlenmişti. 2020 ve 2021 yıllarında korona salgınının

etkilerini hafifletmeye yönelik bütçe harcamalarının çok artması sonucu KDV'nin de artırılması gündeme gelmiştir. 1 Ocak 2022'den geçerli olmak üzere KDV oranı %10'a çıkarılmıştır. KDV, telekomünikasyon, giyim, otel ve restoranlar, perakende satış ve araçlarda uygulanmaktadır. Temel gıdalar (94 kalem), ulusal sağlık düzenleme otoritesi (NHRA) tarafından onaylanmış ilaç ve medikal malzemeler, bazı inşaat hizmetleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, yerel taşımacılık hizmetleri ile petrol ve doğal gaz sektörlerinde KDV yüzde sıfırdır. Ülkede ayrıca, konut veya iş yeri olarak kullanılan gayri menkullerin satışı ve kiralanmasıyla krediler gibi bazı finansal hizmetler de KDV'den muaf tutulmuştur.

KDV uygulaması hakkında detaylı bilgi için:

https://www.nbr.gov.bh/items_subject_to_vat

https://www.nbr.gov.bh/laws_regulations/vat

https://www.nbr.gov.bh/guidelines_and_publications

https://www.nbr.gov.bh/vat_faqs

4.16 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Bahreyn'e yapılan ithalat, yasak veya kısıtlı olan mallar dışında serbest bir rejime tabidir. Bahreyn Dünya Ticaret Örgütü tarafından kararlaştırılan tüm uygulamaları eksiksiz yerine getirmekte ve bu konuda bölge ülkeleri arasında öncülük etmektedir.

Bazı ürünlerin Bahreyn'e ithalatı yasaklanmış veya kısıtlanmıştır. İthalatı yasaklanan mallar listesinde kullanılmış araba lastikleri, her tür sigaraların reklam materyalleri, patlayıcı nitelikteki çocuk oyuncakları, kültür incileri, canlı domuz, her türlü uyuşturucu niteliğindeki maddeler, asbestler ve fildişi materyalleri yer almaktadır. İthalatı kısıtlanmış olan mallar listesinde ise sirk hayvanları, kimyasal gübreler, böcek ilaçları, atlar, demir ve çelikten el yapımı eşyalar, silahlar ve radyoaktif materyaller yer almaktadır.

İthalatı Yasak Mallar Listesi

GTİP	Madde Adı	Yasaklama Sebebi
0103	canlı domuzlar	dini sebepler
050710-960110	fildişi ve fildişi materyalleri	insan, bitki ve hayvan sağlığı- CITES Konvensiyonuna uyum
	atık	insan, bitki ve hayvan sağlığı
02081920/24039920 24039921/09082100	areca bitkisi, diğer işlenmiş tütün ve muadilleri, homojenize edilmiş tütün özütleri	insan, bitki ve hayvan sağlığı
12079100/12079920/12119060 12119020/12114000	haşhaş ve kenevir, kenevir sativa, siyah haşhaş	insan, bitki ve hayvan sağlığı

İthalatı kısıtlanmış olan ürünler listesi

Madde Adı	İthalat İçin Gerekli İşlemler
-----------	-------------------------------

Canlı vahşi hayvanlar, atlar-sirk için	İçşeri Bakanlığı izni ve/veya Veterinerlik Kurumundan ve/veya Binicilik ve At Yarışı Kulübü'nden geçerli sertifika
Hayvanların yan ürünleri, hayvansal veya bitkisel gübreler, böcek öldürücüler, mantar öldürücüler, anti-filizlenme ürünleri, herbisitler	Belediye İşleri ve Tarım Bakanlığı izni

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

İşlenmiş gıda ve tarım ürünleri tedarikinde Ülkemiz Bahreyn açısından önemli bir partner konumundadır. %3'lük pazar payıyla Türkiye en fazla gıda temin eden 7 nci ülke konumundadır. Öte yandan, sanayi ürünleri açısından pazar payımız %1 olup tedarik sıralamasında ülkemiz 20 nci konumdadır.

Ülke iklim koşulları ve coğrafi yapısı ve üretim kalemlerinin sınırlı olması nedeniyle tarım ve gıda ürünlerinde ithalata bağımlı durumdadır. Pazarda Türk ürünleri oldukça tanınır ve fiyat kalite performansı olarak beğenilmektedir. Türk gıda ürünlerinin gerek diziler ve sosyal medya kanalıyla gerekse Ülkemize turistik ziyaretlerin de etkisiyle pazarlama stratejileri açısından karlı bir portföy oluşturduğu firmalarca ifade edilmektedir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler (Örnek: yoğun rekabet ortamı, korumacı politikalar, tüketici tercihlerinde farklılıklar, ekonomik dalgalanmalar, siyasi istikrarsızlık v.b.)

Öte yandan, pazar büyüklüğünün önemli bir kısmı expat nüfusun talebiyle şekillenen etnik bir diaspora (Hintli, Pakistanlı ve diğer Asya ülkeleri) pazarıdır. Alım gücü çok yüksek olmayan ve tüketim alışkanlıklarına bağlı bir topluluk ülke nüfusunun neredeyse yarısını teşkil etmekte ve bu durum ithalatın seyrini de etkilemektedir.

Lojistik olarak asya pazarına yakınlığı; tüketim alışkanlıklarına örnek vermek gerekirse nişasta oranı yerli üretimimiz pirinçten daha düşük olan basmati pirinç; ülkemiz standartlarının altında kalan düşük gramajlı tavuk ve yine asyaya özgü baharatlar, palm ve soya yağının yüksek kullanımı söz konusudur.

Önemli birer dağıtım üssü konumuna gelen yakın coğrafyadan ithalat özellikle S. Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden oldukça artmış durumdadır. Öte yandan Kızıldenizdeki kritik nakliye güzergahında yaşanan aksamalar ve bölgedeki gelişmeler ticaretimizin seyrini etkilemektedir.

Ülkemiz lojistik çeşitlilik bakımından çok zengin olup küresel ticarete kara, deniz, hava ve tren yolları gibi tüm alternatifleri ticari ortaklarımıza sunabilmektedir. Ancak Bahreyn özelinde Suriye ve Irak üzerinden karayolu taşımacılığı bölgedeki güvenlik sorunları nedeniyle tercih edilmemekte; hava yolu taşımacılığı ise firmalara çok ciddi maliyetler yüklemektedir. Bu anlamda denizyolu taşımacılığı hem Bahreyn'in dış ticaretinde hem de ikili ticaretimizde en yaygın kullanılan taşımacılık modu olarak karşımıza çıkmaktadır. 2023 yılında Bahreyn'e ihracatımızın %68'i denizyolu taşımacılığı ile gerçekleşmiştir.

Ancak, IMF tarafından açıklanan verilere göre, bölgedeki gelişmelere paralel olarak Süveyş Kanalı'ndaki ticaret hacmi 2022 yılına kıyasla %50 azalmış ve Ümit Burnu'ndaki ticaret hacminin ise aynı dönemde yüzde 74 arttığı tahmin edilmektedir. Lojistik maliyetler de paralel olarak yükselmekte

yanı sıra ortalama 2-4 haftalık nakliye süreleri 6-8 haftayı bulmaktadır. Özellikle raf ömrü kısa gıda ürünleri ihracatımız açısından bölgedeki gelişmeler Bahreyn ile ticaretimizi olumsuz etkilemektedir.

7. Gıda Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Bahreyn tarafından en fazla ithal edilen ve Ülkemizin de rekabetçi olduğu işlenmiş gıda ve tarım ürünleri açısından potansiyel arz eden kalemler:

Süt ürünleri, bal, yumurta

Taze/kuru/soğutulmuş meyve ve sebze

Pastacılık ve ekmekçilik ürünleri

Hububat

Meşrubat

Hayvansal ve bitkisel yağlar

Konserve gıdalar

Şekerleme mamulleri

İşlenmiş balık

Kakao içeren gıdalar

olarak sayılabilir.

Türk firmalarının Bahreyn'deki tüketim alışkanlıklarını, talep edilen ürünleri ve rekabeti anlamak için derinlemesine bir pazar araştırması yapması, yerel iş ortakları ile iletişim kurmaları, Bahreyn pazarının kültürel ve besin tercihlerini göz önünde bulundurarak ürünlerini adapte etmeleri. (Örneğin, helal sertifikalı ürünler sunmak.), gerekli gıda güvenliği sertifikalarını alınması (örneğin, ISO, HACCP), bölgede gerçekleşen önemli gıda ve tarım fuarlarına katılarak ürünlerini tanıtmaları ve potansiyel alıcılarla doğrudan iletişim kurmaları, müşteri geri bildirimlerini dikkate alarak ürün ve hizmetleri sürekli geliştirmeleri tavsiye olunur.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Firmalarımızın pazar araştırmaları kapsamında Bahreyn pazarındaki tüketici taleplerini ve tercihlerini ve rakip ülke/firmaları ve onların sunduğu ürünleri incelemesinde fayda olduğu değerlendirilmektedir.

Ürün uyumluluğu açısından Bahreyn gıda güvenliği standartlarına ve yerel düzenlemelere uyum sağlamak, güvenilir yerel distribütörlerle işbirliği yaparak ürünlerin dağıtımını kolaylaştırmak, yerel distribütörler aracılığıyla online satış kanallarını değerlendirmek, ürünü tanıtmak için etkili bir pazarlama stratejisi geliştirmek, etkili sosyal medya kampanyaları düzenlemek, yerel pazarın fiyat seviyelerine uygun bir fiyatlandırma stratejisi oluşturmak, güvenilir ve maliyet etkin nakliye yöntemleri belirlemek, ürünlerin depolanması ve dağıtımı için uygun çözümler bulmak ve yerel topluluklarla etkileşimde bulunmak önem arz etmektedir.

9. Genel Değerlendirme

Bahreyn vatandaşları arasında Türkiye algısının iyi olduğu gözlemlenmektedir. Bahreyn'li iş insanları Türkiye'yi sevmekte ve iş yapmak istemektedir. Türkiye'ye giden Bahreyn'li turist sayısı son yıllarda (korona salgınına kadar) çok yüksek oranda artmıştır. Bu, ticareti de olumlu etkilemektedir. Türk dizileri ülkede çok sevilmektedir. Türk ürünleri, Bahreyn'de özellikle gıda, giyim ve mobilya gibi alanlarda ilgi görmektedir ve beğenilmektedir. Ülkede çok sayıda Türk restoranı faal olup oldukça ilgi görmektedir. Çok sayıda Türk giyim ve gıda/restoran markası franchise vermiş olup büyük alış-veriş merkezlerinde yer almaktadır. (MADO, Günaydın, Simit Sarayı, CZN Burak, Arifoğlu)

10. Yararlı Adresler

NIAD (National Initiative for the Development of the Agricultural Development)

<https://niadbh.com/>

AgroBH

<https://www.agro.bh/>

BCCI (Bahreyn Ticaret ve Sanayi Odası)

<https://www.bahrainchamber.bh/en/>

Bahrain Customs Affairs (Bahreyn Gümrük)

<https://www.customs.gov.bh/en/hscode-browse-list>

Bahreyn'de firmaların ticaret sicili bilgilerini görmek için;

<https://www.sijilat.bh/>

<https://www.bahrainchamber.bh/en/businesses-search>

11. Kaynakça

<https://www.agro.bh/>

<https://niadbh.com/?lang=en>

<https://www.moic.gov.bh/en>

<https://www.bahraincustoms.gov.bh/en>

<https://www.mtt.gov.bh/>

<https://www.sijilat.bh/>

<https://www.data.gov.bh/pages/homepage/>

<https://www.mofne.gov.bh/en/BEQR>

<https://www.tamkeen.bh/en/sectors/agriculture/>

<https://www.statista.com/>

<https://www.mun.gov.bh/newportal/en>

<https://www.tenderboard.gov.bh/>

<https://www.tenderboard.gov.bh/>

<https://www.nbr.gov.bh/>

<https://www.bahrainedb.com/>